

2. Překlad

Text básně je graficky upraven do čtyřverší, jimž jsou přiřazena pořadová čísla (včetně čtyřverší zachovaných neúplně). Zcela ztraceným čtyřverším pořadová čísla nepřirazuji. V hranatých závorkách jsou uvedena čísla folií v originále rukopisu.

1. Chvála Čojdži Odsera (1-4)

[1] - ztraceno

[2r]

1.

...

*amitan-a*¹⁰⁹ *nom-un qurim-i tügegči:*

aldar-tu boyda Čoski Odser-e:¹¹⁰

aly-a-ban qamtudqaju sögüdümüi bi:

...

Slovutnému pánu Čojdži Odserovi,
poskytujícímu lidem hodokvas učení,
se sepjatýma rukama se klaním.

2.

*γayiqamsiy naran-u gerel*¹¹¹ *inü:*

qamuy jüg-tür kürten atala:

109 *amitan* – „bytot“. Může sice označovat všechny druhy existence, zpravidla se však v klasické literární mongolštině používá ve významu „lidé“.

110 *Čoski Odser* – tib. *Chos kyi 'Od zer*, mongolská výslovnost se v mongolském písmu zapisuje jako *Čoyiji Odser*. V rukopise *Rasiyan-u qumq-a* nejčastější podoba *Čoski Odser* (2r/2, 13r/9, 14r/11, 18r/25, 22r/20, 33r/25, 33v/13) patrně napodobuje transliteraci tibetského písma. Bližší standardní mongolské transliteraci (*Čowas kiyi owad zar*) je jedenkrát zaznamenaná podoba *Čowaki Od[ser]* (32r/29). Mongolskou výslovností je ovlivněna podoba *Čoyiki Odser* (14r/17, 33r/11).

111 *naran-u gerel* – „světlo slunce“. Buddha a další velké postavy buddhismu jsou často přirovnávány ke světlu slunce. Např. v *Oyin-i sayitur geyigülügči neretü šastir orusiba OS. 001: γayiqamsiy nigülesüg či tere naran / yangy-a ömüri güldegsen kümüd čečeg / yar-un alyaban orui deger-e / qamuy-ača kündülen mörgüjü bir-ün:: „Tomu slunci – podivuhodnému slitovníkovi – s největší úctou se klaním a u hlavy spínám ruce jako suchem sevržené koruně lístky květu kumudy.“ (Šongqur 2013: 47).*

*qarangqui nüken-i*¹¹² *geyigülküi-dür:*
*yal-un gere-yi*¹¹³ *keregleküi metü:*

Podivuhodný sluneční jas
 do všech stran proniká,
 zatímco pro osvětlení temné díry
 hořící pochodeň se užívá.

3.
degedü boydas-un jarliy inü:
tegsi bügüdede kürten atala:
*qaraču bükü čiqul oyutan-i:*¹¹⁴
temdegtey-e uqayulqui-yin tulada:

Stejně tak učení nejvyšších světců
 proniká ke všem bez rozdílu,
 zatímco [já] pro zřetelné poučení
 všech prostáků omezeného rozumu,

4.
erdem-tü tede degedü boyda-da:
erdini suu-dur inü sögüdcü bürün:
edüi tedüi oyun-i činegeber:
ende quriyan ögülesügei bi::

kleče před vznešenými světci
 a jejich skvělými schopnostmi,
 podle možností svého chabého rozumu
 zde stručně [jejich naučení] přednesu.

112 *qarangqui nüken* – „temná díra“. Svět je přirovnáván k temné díře.

113 *gere, ger-e* – „pochodeň“. *Qulusun modun-u čuyudasu-yi görün urtu kijü söni yabuqui-dur sitayaqui-yi anu ger-e kememüi: jiči qayurai buryasu toyibang-i baylan uyaju yal sitayaju egün-ü gerel-dür söni youl-dur jiyasu seregeten görügeleküi-yi ger-e geretemüi kememüi* „Plátky bambusového dřeva se spletou do délky a při nočním vycházení se zapalují, nazývá se to *ger-e* (pochodeň)“ (*Qorin nigetü tayilburi toli* 1977: 457).

114 *čiqul oyutan* – vyskytuje se v *Sayin üge-tü erdeni-yin sang neretü šastir, III bülüg, silüg 84: čiqul oyutan olan taqi bolbasu: (Jaγunnasutu – Sečenčoytu 1989: 326)* „Ačkoli jsou lidé prostého rozumu mnozí, ...“ (Even if the simple-minded are numerous, ... Bossom 1969: 217).

2. Předmluva (5-8)

5.

*erdini kümün-ü törül-i oluyad:
ene ba qoyitus-un qoyar üiles-i:
endegürel-ügei medesügei kemegčid:
egün-dür čikiben ögčü sonusuytun:*

Vy, kdo vzácny úděl zrodit se jako lidé jste získali,
a přejete si bez omylu porozumět,
jak se to má s činy současného života a životů příštích,
s nastraženými ušima poslouchejte.

6.

*üiles-i yerü quriyabasu ele:
ürgülji jiryalang-yi [2v] olyuyuluyči:
ünen [...] törü kiged:¹¹⁵
oyun-u yirtinčü [-yin]¹¹⁶ üiles qoyar bolai::*

Shrneme-li stručně povahu lidského konání,
tak je dvojí, které neustále přináší štěstí:
řád pravé Nauky (?) (úroveň Nauky či náboženství)
a jednání rozumných lidí (úroveň světská).¹¹⁷

7.

*uduriyulsun manglai burqan bayisi:
oltuju oruyuluyči¹¹⁸ udq-a-i inü:*

115 Ve třetím verši je poničena spodní část sloupce, za slovo *ünen* je možno podle kontextu doplnit např. *ünen nom-un törü* nebo *ünen qan-u törü* aj. Předpokládám, že verš hovoří o řádu Nauky, rekonstruuji jej tedy *ünen nom-un törü* nebo *ünen šasin-u törü*.

116 Výraz *oyun yirtinčü* má obdobu ve 114. sloce, kde se hovoří o *oyun yirtinčü-dekin* „rozumní lidé“.

117 Podle dalšího významu slovesa *quriyaqu* – shromažďovat lze sloce porozumět také následovně: „Kdokoli chce nahromadit dobré skutky (a zásluhy z nich plynoucí), / [shromažďuje] skutky dvou [druhů], [z nichž obojí] poskytují neustálé štěstí, [a jsou to skutky vycházející z] řádu pravé Nauky (?) a [skutky] rozumných lidí.“

118 *oltuju oruyuluyči* – tato slova jsou v rukopise částečně poškozena. Zvláště čtení slova *oltuju* je nejisté (možné je i čtení *oldum/oltum*, které však gramaticky neseďí v kontextu věty). Je možné, že i písař rukopisu si nebyl jist přesným zněním opisované předlohy. Mongolská buddhistická filosofie rozlišuje návodný, „provizorní“ význam či smysl (*inayungki udq-a*, také *uduridqu udq-a*, *inayungki ünen* – „conventional truth“ Sárközi 1995: 440, No. 6545. Srov. také *inayunki medekü(i)* – „cognition of relative truth“ Ibid. 98, No. 1237) určený k prvotnímu vysvětlení určeném pro začátečníky te-

*urid nomlayad tegünü qoyina:
ünen udq-a-yi üjügülügsen metü:*

Tak jako nejpřednější z vůdců učitel Buddha,
nejprve návodný smysl učení vysvětlil
a teprve poté
ukázal jeho pravý smysl,

8.
*egenegte orčilang-tur sinuqayiraysad:¹¹⁹
ede amitan-i¹²⁰ oltuquyin¹²¹ tula
edüi tedüi yirtinčü-yin üiles-i
ende urid ögöl[sügei] bi::*

abych přivedl k pochopení všechny bytosti
neustále kolotající ve světě žádostivosti,
nejprve zde krátce vyložím,
jak se to má s řádem tohoto světa.

-
- prve se seznamující s buddhistickým učení a zohledňující jejich schopnosti daný předmět pochopit. Pro pokročilé je však určená skutečná interpretace, tzv. „pravý smysl“ (*ünemleküi udq-a*, zde *ünen udq-a*; *ünemleküi-yin ünen* – „supreme truth“ Sárközi 1995: 440, No. 6544). Také autor *Rasiyan-u qumq-a* nejprve pohovoří o světských záležitostech (*yirtinčü-yin üiles*), totiž jak by se měl každý člověk podle svého postavení ve společnosti správně chovat, a teprve poté pojedná o náboženských otázkách. Považují proto sloveso *oltu-* za archaický pasivní tvar, který vztahují také k současnému slovesu *olda-* ve významu „nalézt; pochopit, uvědomit si“; případně *olda-* (*олдох*) ve významu „milostivě napomenout, poučit“ (“өршөөн хүмүүжүүлэх”; např. *олдон засах* – „milostivě napravit“ *Монгол хэлний дэлгэрэнгүй тайлбар толь* 2008: III, 1481).
- 119 *orčilang-tur sinuqayiraysad* – „lidé ve světě [zmítání] žádostivosti“: znamená všichni lidé bez výjimky.
- 120 *ede amitan* – „různé bytosti“: poukazuje se na neustálý koloběh zrozování se v šesti druzích bytí (*jiryujan jüil-ün qamuy amitan*).
- 121 *oltuqui* – na základě předchozí sloky považují za pravděpodobný význam „přivést k poznání > napravit, zachránit, spasit“: „Abych přivedl k poznání/zachránil všechny bytosti (=lidé) neustále kolotající ve světě žádostivosti.“ (viz slovní spojení *олдон засах* – „milostivě napravit“ (viz poznámka k 7. sloce). V základním významu *oltuqui* znamená „nacházet, získávat“, byl by proto možný i překlad: „Protože všichni lidé ve světě / rodí se neustále jako bytosti různých [podob], ...“